

1938
OKTÓBER

ÁLLTÓ SZ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR

T A R T A L O M

Tavaszy Sándor: Református kegyesség. — „IGY SZÓL AZ ÚR.” H. J.: A megújulás útja. — László Dezső: A református ember jelleme. — Juhász István: Révész Imre püspökké választása. — Ády László: Milyen a református puritán ember? — A négyszázéves debreceni református kollégium. — IDŐK SORÁBAN. B. S.: Emberek a gáton. — Időszerű üzenetek. — KERESZTYÉN KRITIKA. — Ő: Egyházunk közszelleme. — IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Megjelent!

Megjelent!

BÁNTÓ TERÉZ:

Fénysugarak

A kedves kis meséket elemista gyermekek, vasárnapi iskolások részére a legnagyobb szeretettel ajánlhatjuk.

A kis, szépkötésű füzet ára: 8 lej.

Megjelent Belmissziói Füzetek:

László Dezső: Az Anyaszentegyház	3 lej.
Dr. Imre Lajos: Liliom a tövisek között. (A református egyházak világtestvérisége)	4 "
Dr. Horváth Jenő: A megtérés	3 "
" " Krisztus Mandzsuriában	3 "
M. Nagy Ottó: Hiszek a Szentháromság egy Istenben. (A református hit)	3 "
Szpos Géza: Az utolsó ítéletről	3 "
" " Halál, hol a te fullánkod?	3 "
Gergely Ferenc: Légy hű mindhalálig! (A vegyesházasságról)	3 "

Kaphatók az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában.

Magyar verseskönyv

Tartalmazza a magyar költészet legnagyobbjainak versremekeit.

Terjedelme 80 oldal. Összeállította: VITA ZSIGMOND.

Ára 14 Lei.

Előkészületben!

Előkészületben!

A csendes óra és családi áhitat könyve

az 1939. évre

A minden napra szóló igemagyarázatokat és imádságokat református népünk minden rétege használhatja.

Leszakíthatós bibliai tömbnaptár

az 1939. évre. — A minden napra igemagyarázatot, imádságot és éneket tartalmazó tömbnaptár falra akasztható, vagy íróasztalra állítható, művészi kivitelű kemény hátlappal.

KIÁLTÓ SZÓ

SZERKESZTI: DR. TAVASZY SÁNDOR // FŐMUNKATÁRSÁK: BIRÓ SÁNDOR ÉS LÁSZLÓ DEZSŐ

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: CLUJ, CALEA MARECHAL FOCH 38. SZÁM.

Kéziratok, előfizetési díjak ide küldendők. — Előfizetési díja félévre 50 Lei, egész évre 100 Lei.

XII. ÉVFOLYAM

1938. OKTÓBER

10. SZÁM.

Inregistrat la Tribunalul sub N-rul 1507/1938, la N-rul curent 27. sz. a. bejegyezve a clujl Törvényszéknél.

Református kegyesség.

Bethlen Miklós, később erdélyi kancellár, 1667. november 7 én menyasszonyának, Osdolai Kun Ilonának azt írja egyik levelében: „A bibliát szorgalmasan olvasd, én nékem is igen szépen írj s tudósíts egészségedről s arról is, mennyit írtál már s az bibliát is meddig olvastad.“

Egy eldugott mezősi faluban voltam. A vasárnapi istentisztelet után még megállunk egy ideig a templomdombon s elbeszélgetünk az ott maradt presbiterekkel. Egyik öreg presbiter többször hivatkozik beszélgetés közben a Szentírásra. Kiténik alapos és mély bibliai tájékozódottsága. Megkérdeztem, hogyan és mikor szokott Bibliát olvasni. Erre azt a meglepő választ kaptam, hogy ő bizony bevallja, hogy nem is tud olvasni. — De hát hogyan jutott alapos bibliaismeretéhez? — Délben mindig megvárom, — mondta — amikor az iskolás gyermekek kijönnek az iskolából s mindig behívok magamhoz egy-két gyermeket, aki már jól tud olvasni. Adok nekik — folytatta — néhány szem diót, vagy egy-egy almát, aszalt gyümölcsöt s ennek ellenében Bibliát olvasnak nekem. Amikor az egyik elfárad, tovább olvassa a másik, majd megjegyzem, hogy hol maradt el, melyik rész, vagy vers következik s másnap folytatjuk az olvasást.

A székelyudvarhelyi kollégium 1670-ben, Nagyteremben kelt alapítólevelében ezt olvasuk: „Én Bethlen János szemem előtt viselvén, hogy Isten a világi mulandó jókban engemet csak sáfárrá tett...“ tehát ennek megfelelően gazdálkodott a rábízott javakkal.

Uffalvy Sándor beszéli el Naplójában, hogy atyja mint kackói főbíró már reggel korán megkezdte a körletében tartozó emberek ügyes-

bajos dolgainak a tárgyalását. Közben ott, az udvaron, ahol a tárgyalások folytak, végezte el reggeli mosakodását, majd törülközés közben, a panaszló és kérelmező felek előtt, félhangosan imádkozott, miközben az egyszerű román és magyar emberek levették kalapjukat és sapkájukat s úgy várták be teljes csendben és áhítatban az imádság végét, miután folytatta tovább az öreg Uffalvy igazságtevő szolgálatát.

*

Ime, a református kegyesség néhány példája. Szaporíthatnók tovább, de elég ez a néhány eset arra, hogy megmutassuk a református kegyesség alkotó vonásait. Ezek pedig a biblikus hit, az imádsággal való élés és a sáfárság gondolata.

A református kegyesség legelső alkotó vonása a biblikus hit. Ez a hit képezi a református kegyesség alapját. A Biblia hozza létre, az építő jel, segíti kibontakozásra és valóstítja meg a személyes életfolytatás egyes mozzanataiban. Ennek a kegyességnek alapja tehát a Bibliában van. Biblia nélkül a református kegyesség el sem képzelhető, mert enélkül elhal, elapad annak felbuzgó ereje, kihűl a melege és üressé válik. A Bibliában rejlik az a kimondhatatlan valóság, amelyről azt valljuk, hogy nem más, mint az Isten igéje és önmagáról adott kijelentése. Az igének a visszhangja maga a hit is, amellyel felfogjuk az igéből buzgó éltető erőt, amely Istennek ereje minden hívő ember üdvösségére. A református kegyesség tehát nem az emberi gondolatból, vagy az értelem felvillanó szikráiból meríti tartalmát és igazságát, hanem az Isten minden feltételt megelőző feltétlen szavából.

Ez a biblikus vonds annyira hozzátartozik a református kegyességhez, hogy az igazi református keresztyén ember, amint a fenti példák

mutatják, nem ismer akaddyt, csak hogy az Ige forrását megközelíthesse. Vállal és legyőz minden nehézséget, csak hallhassa az Isten tulajdon szavát.

A második alkotó vonása és egyben tényezője a református kegyességnek az imádsággal való élés. Tulajdonképpen következik az előbbiből. Ahol az Irás a központ, ott az imádság is ugyanazt a helyet foglalja el. Ahol az Isten megszólítása, az ő Igéje által elhangzik, ott szükségképpen következnie kell az ember részéről az imádságnak, mint a megszólításra adott feleletnek. Az Isten igéjének kell felragyognia ahhoz, hogy az imádságban kitáruljon az emberi szív és megszólaljon. Addig az ember nem tud beszélni, nincs mondanivalója, amíg Isten meg nem szólítja. Amint ez a megszólítás elhangzott, azonnal kitárul az emberi lélek minden rejtett zuga s az ember megdöbbenve ismeri fel, hogy mit minden bűnös gondolat, vétkes vágy, mennyi ismeretlen csábító érzés, mennyi hazugság és ugyanakkor mennyi kísértés rejtőzik lelke ütkös mélységeiben. Ha az Isten igéje a református kegyesség szíve, úgy az imádság a vérkeringése, amelyet az Ige folytonosan hajt a keresztyén életszervezet minden részébe és ezzel életli azt.

A harmadik alkotó vonása a sáfárság gondolata, amely megszabja a református ember egész külső és belső magatartását. Ebből következik a református kegyesség erkölcsi jellege, a puritánizmusa, de ebből folyik a szolgálatkészsége, alázatossága és a nemessége. Sem az életem, sem semmi javam nem az enyém, hanem az én Istenemé! Ez határozza meg a református ember élethangulatát, de ez szabja meg az életirányát is. Mennyi lenyűgöző érzéstől és gondolattól szabadul meg az ember, aki semmit sem tekint a saját tulajdonának. Nem csügg a földjén, a házában, az üzletén, a tőkéjén, nem köti azokhoz szívét és minden érdeklődését, nem bálványozza azokat és mégis hűségesebb gondviselőjük, mint bárki más, tudván, hogy Istennek tartozik azokért felelősséggel. Az ember minden földi javával hűségesen gazdálkodik, anélkül, hogy azok elszaklándk őt Istentől, ellenkezőleg, mint Isten tulajdonai jobban hozzákötik Istenhez.

A református kegyesség alapvonásai igazolják, hogy ez a kegyesség nem vész el az alanyi hangulatokban, nem merül el a beteges érzelmek áradatában, de nem is erőltenedik el a pusztá értelmi okoskodások szövevényében, hanem tevékeny, szakadatlanul munkálkodó diadalmas élettel válik s végül mindent az Isten dicsőségének a szolgálatába állít a Jézus Krisztus közösségében, a Szentlélek által!

TAVASZY SÁNDOR.

„IGY SZÓL AZ ÚR“

A megújulás útja. Mt. 8: 1—4.

Ha valamikor, úgy okt. 31-én igazán méltó, de máskor is, naponként szükséges olvasni a megtisztulásnak ezt a történetét, keresni a megújulásnak útját.

Sokaság veszi körül Jézust, de csak egy az, aki érzi, hogy neki meg kell tisztulnia. Nemcsak érzi ezt, hanem hiszi, hogy Jézus Krisztus meg tudja gyógyítani és kért is: „Uram, ha akarod, megtisztíthatsz engem.“

Jézus akarja a gyógyulást s aki hozzája fordul, azt azonnal meggyógyítja. Így tesz az Úr ma is azzal a kevéssel, aki hozzá fordul. De a tömeg ma is titkolja nyomorúságát és nem tudja kérni az Urat.

A meggyógyítottat a paphoz küldi Jézus Krisztus. Miért? Mi szükség volt rá, mikor minden papnál több volt Ő? Miért kellett a papnak kinyilvánítani, hogy megtisztult a bét-poklos, mikor bizonyosan egészséges volt az Úr gyógyítása után?

Az Úr Jézus ezzel a *fenudló rend tiszteletét* fejezte ki. Ő nem volt ellensége a papság intézményének, nem törölte el, nem tartotta feleslegesnek, mint azt némely bibliatanulók hangoztatják. A főpapokra, irástudókra mondott ítélete azoknak, mint egyéneknek szólt s nem az intézményes akkori egyháznak. Nem forradalmat: belső „reformációt“ akart, ami aztán természetesen hozta magával a megtisztultabb formákat is, amikkel az Ő egyháza elszakadt a megkövesedett, csak formákban élő, illetve halódó régi formáktól. *Előbb az új bor, azután az új tömlő!*

A reformáció korában is sokaság, tömeg van az Úr Jézus körül. De jórészt érzéktelenül, idegenül, fejtálcán. És alig egy-két ember (Luther, Kálvin és társai) érzik a megtisztulás szükségét. Vagy úgy lehet, többen is érezték, de ők azok, akik hitték is, hogy az elesett egyházon, fonák krisztuskövetésen tud segíteni az Úr Jézus és egyedül csak Ő. S mikor hittel kérték és kegyelemből meg is nyerték a megtisztulást, mikor ugyanezt mások számára is keresni akarták, mintegy a paphoz mentek ők is: a legelső földi paphoz: a pápához. Am az nemhogy tisztának nyilvánította volna — kiátkozta őket. *Vajjon mi az igazsága annak a papnak, aki megtagadja a tisztaságot attól, akit az Úr megtisztított?!*

Okt. 31. a megtisztulás, megújulás ünnepe. A megújuláshoz nem elég hallgatni az Úr szavát: érezni kell, hogy szükségünk van a tisztulásra, hinnünk kell az ő hatalmában és kérnünk kell a gyógyítást. Amint amaz egy bét-poklos után még sokan mentek Óhoz, úgy Luther és Kálvin után is egész sora jött a megtisztulást keresőknek.

H. J.

A református ember jelleme.

1. Mentsük meg a jellem szót!

Amilyen általános volt ezelőtt húsz-harminc évvel a „jellem” szó használata, éppen olyan mértékben kezdett az az utóbbi időben kivészni a beszédből és írásokból. Milyen divatos dolog volt jellemképzésről, jellemnevelésről beszélni, hiszen az egész nevelés végső célját a jellem kiművelésében, kifejtésében láttuk. A jellem szó visszaszorulását világnézettől két okból magyarázhatjuk: egyfelől az általános emberi tekintet elfordult magától az embertől, egyéniség helyett a közösségről kezdtünk beszélni, és ebben a vonatkozásban nem annyira az egyéni jellem, mint inkább a közösségi jellem, a nép jelleme kezdett érdekelni; másfelől az újabban kibontakozott új reformátori gondolkodás azzal a sok visszaéléssel szemben, amelyet a jellem szóval, a jellem fogalmával szemben elkövettek, határozottan mellőzte ennek a szónak a használatát. Ezenfelül azt a véleményt is meg merjük kockáztatni, hogy a jellem szó használatának elhanyagolásában erkölcsi tényezők is közrejátszódtak. A mai embertől egyre távolabb áll a komoly erkölcsi felelősség, amely pedig egyenesen következik a jellem valóságából.

A jellem — karakter — szó igazi értelme szerint kimetszett bélyeget, bélyegzőt, pecsétnyomot jelent. Az emberre vonatkoztatva karakteres, jellemes az az ember, aki egy magasabbrendű életnek a pecsétjét, kimetszett bélyegét hordja magán. A keresztyén jellem nem más, mint az Úr Jézus Krisztus képének, mint egy bélyegnek a saját életünkön való hordozása. Ez nem csak annyit jelent, hogy jele van a mi életünkön annak, hogy mi Krisztushoz tartozunk, azaz keresztyének vagyunk, hanem azt is, hogy a mi emberi életünk, gondolkodásunk, érzéseink, cselekedeteink, egész egyéniségünk, alakulni kezd aszerint a minta, képmás szerint, amelyet mi az Úr Jézus Krisztus életén, személyén látunk. Mondhatjuk ezt így is: Krisztus követésében, a vele való életközösség gyakorlásában, az ő személyének a hatása alatt megindul bennünk az a folyamat, amelyben a mi életünk alakulni kezd az ő életének mintája szerint. Ebben az elgondolásban két dologtól kell határozottan óvakodnunk: világosan kell látnunk, hogy a keresztyén, azaz krisztusi jellemnek ez a kialakulása nem érhető el emberi erővel, nevelési eszközökkel, emberi elhatározások által: az igazi krisztusi karaktert maga Krisztus formálja ki a mi életünkön a saját Igéje és Szentlelke által; másfelől a Krisztus képének a mi életünkön való kialakulása földi életünkben éppen csak elkezdődik, de határozottan elkezdődik. Amint látunk mondja „még a legszentebbek is, ameddig a földön éltek, az engedelmisséget csak hogy éppen elkezdették, ámde komoly elhatározással tényleg elkezdettek élni, Istennek nemcsak egynémelyik, hanem minden parancsolata szerint”, (114. kérdés) „a Szentlélek kegyelméért könyörögve, szüntelenül törekedjünk Istennek ábrázatára mindinkább megújulni, míg a földi élet után elérjük a tökéletességet.” (115. kérdés.) A keresztyénségen kívül idealista gondolkodás a jellem kialakítását Krisztus nélkül, emberi erőfeszítés által elérhetőnek gondolta és hitt abban, hogy befejezett és kész jellemeket lehet az emberi nevelői munkával elérni. A keresztyén jellem ösképe Krisztus, ő maga az, aki ennek a képnek a kialakítását megkezdi bennünk és ő az, aki ezt a munkát az örökkévalóságban be is fejezi. „Most Isten gyermekek vagyunk és még nem lett nyilvánvalóvá, hogy mivé leszünk. De tudjuk, hogy ha nyilvánvalóvá lesz, hasonlóká leszünk Ő hozzát; mert megfogjuk őt látni, mint van.” (1. János levél 3:2.) Az a keresztyén jellem, ami bennünk azt mutatja, hogy mi már itt Isten gyermekei vagyunk, a gyermek nem azonos az atyjával, de kitűrülhetetlenül fel lehet ismerni minden gyermek arcán atyjának vonásait. Isten igazi gyermeke Krisztus, általa vagyunk mi Isten gyermekei, általa, kegyelme szerint hordjuk magunkon az Istenfiak bélyegét, és eljön az idő, amikor az utolsó ítélet után hasonlókká

leszünk őhozzát. Még csak a II. Korinthusi levél 3:18 versét idézem annak igazolására, amiket fentebb elmondottam: „Mi pedig az Úrnak dicsőségét mindannyájan fedetlen arccal szemlélvén, ugyanazon ábrázatra elváltunk, dicsőségről dicsőségre, úgy mint a mi Urunk Lelkétől.”

A keresztyén jellem nem más, mint a mi Urunk Jézus Krisztus ábrázatának kirajzolódása a mi életünk össze-vissza kuszált, bűnös vonalat között, a mi állhatatos ragaszkodásunk ahhoz az élethez, amelyre Krisztus bennünket elhívott. A református jellem pedig nem más, mint ez a keresztyén jellem, harc azért, hogy már itt a földön Krisztus maga szabja meg életünk alapvonalaikat, harc azért, hogy mi mindenden Krisztushoz tudjunk igazodni, már itt megkezdjük az ő parancsai iránti engedelmisségünket. A református mivolt harc a legteljesebb keresztyén mivoltért, a Krisztus szerint való életért. A keresztyén jellemről ilyen értelemben nemcsak szabad, hanem egyenesen szükséges is beszélni és még inkább munkálkodni kell Isten segítségével azon, hogy Krisztus képének rajtunk való kiábrázolása már itt a földön megkezdődjék.

2. A református jellem alapvonásai.

Mi az a leghatározottabb vonás, amelyet Krisztusnak ránk nyomott bélyege a mi életünkön mutat? Ez nem más, mint Isten hatalmának feltétlen elismerése, Isten céljainak, akaratának, dicsőségének feltétlen szolgálata. Ott még nem lehet református jellemről beszélni, ahol az egyén életében nincsenek jelei annak, hogy az illető döntő módon elismeri Isten úrvoltát a maga élete felett. Arról lehet a református embert megismerni, hogy mindennél határozottabban rá van nyomva egyéniségére Isten hatalmának elismerése. Valamikor szokás volt arról beszélni, hogy a nyakas kálvinista senki előtt sem hajlik meg, csak az Isten előtt. Mi ehhez feltétlenül hozzátesszük, hogy az Isten előtt pedig okvetlenül és minden esetben még akkor is meghajlik, ha ez az engedelmisség ön maga megalázását, saját egyéni érdekeinek a leghatározottabb feláldozását jelenti. Azért nyomja rá Krisztus ezt az életformát minden igazi tanítványra, mert maga is ebben az életstílusban élt; engedelmes volt Isten iránt mindhaláláig, mégpedig a keresztfának a haláláig, akármilyen keserű is volt a pohár, fenékgig kiitta, mert a mennyei Atya adta az ő kezébe. Krisztus nemcsak mondotta az imádságban: Legyen meg a te akaratod, hanem ennek az akaratnak mindenestől alája is rendelte a maga életét. Az igazi református ember élete feltétlenül Istent állítja. Ez az igazi, következetes, nyakas kálvinista jellem első vonása.

Krisztus élete és műve világosan mutatja, hogy Isten azért kívánta Krisztustól az iránta való feltétlen engedelmisséget, hogy ő ezzel az engedelmisséggel az ember javát, üdvösségét, megváltását munkálja. A Krisztus engedelmisségének a gyümölcse a mi megváltásunk. Krisztusnak ez a megváltól munkája be van fejezve. A keresztyén ember maga fölött látja Istent és maga mellett atyjafiót. Istennek onnan felülről nyert javait embertársai iránti szeretetével hálálja meg. A Krisztus által ránk nyomott keresztyén bélyeg arra kötelez, hogy ahhoz híven egész életünk értelmét embertársaink javán való szolgálatunkban ismerjük fel. A református ember nem hajlik meg az ember előtt, de lehajlik a bajba jutott emberhez és mindent megtesz azért, hogy annak életében minden irányú, komoly segítséget tudjon adni.

3. A református jellem az egyes életkörökben.

Az egyedül Isten előtt meghajló, de minden emberhez lehajló református jellem egyfelől Istenhez, másfelől az emberhez van kötve, rajta keresztül az Isten céljainak szolgálata történik az emberek között.

Ezt a jellemet az egyház munkáin keresztül mun-

kálja Krisztus és ez a jellem mindenek előtt az egyházi életben jelent sajátos magatartást. Az egyház igehirdetésén keresztül látjuk meg Isten igazi hatalmát és kényszerítettünk az előtte való meghajlásra. A jellemes református ember mindent megtesz, hogy egyre inkább hatása alá kerüljön Krisztus személyének, hogy az ő hatása alatt egyre határozottabban kibontakozzék rajta is Krisztus képe. A református ember az egyházban azért küzd, hogy az egyházból kizárassék minden egyéni érdek, hogy az egyház egyre szabadabban szolgálja Isten dicsőségét. Az egyházi életben az a legnagyobb jellemtelenség, ha az egyház Isten céljai ellenében embert és egyéni célokat szolgál. Krisztus a kufarokat kiűzte a templomból, ez a tette arra kötelezi a református jellemű embereket, hogy ők is e szerint a példa szerint cselekedjenek. Az Isten uralmának ez a hangsúlyozása azonban nem jelenti azt, hogy a református jellemű ember az egyházban nem látja meg a másik embert, a tulajdon atyjafiót. Ellenkezésképp, minél inkább küzd Isten akarata diadaláért, annál inkább munkálja embertársal javát is, mert csak azok az emberi életek tudnak igazi, önzellen jó gyümölcsöket teremni az emberek javára, akik meghódítottak Isten előtt. Az igazi, emberek iránti szeretet egyesegyedül az Isten iránti hűségéből sarjad.

A református ember jelleme egészen határozott képet mutat a közéletben is. Krisztus iránti hűségéből mindenek előtt az következik, hogy a közélet minden tényezőjében: államban, társadalomban, munkakörben, nemzeti és kulturális életben Isten által az ember javára teremtett munkaalkalmakat, szolgálati lehetőségeket lát, a keresztyén ember tehát nem lehet anarchista. Feladata kettős: határozottan rámutatni, hogy Isten mint teremtő úr fölötté áll mindezeknek az életkörülményeknek, ezeknek tekintélyét, hatalmát nem lehet Isten tekintélyével azonosítani, vagy annak föléje rendelni. Ezt pedig azért teszi a Krisztus bélyegét magán hordozó ember, mert tudja, hogy ezek a közösségek annál inkább tudják az ember javát szolgálni, minél inkább elismerik maguk fölött Isten uralmát. A közélet mai zűrzavarában miért kap az egyén olyan keveset a közéleti formáktól? Azért, mert azok az Isten által rendelt célok helyett egyéni érdekeket szolgálnak, azért nem történik ezeken keresztül nagy közösségek javának munkálása, mert szándékosan nem ismerik el maguk fölött Isten úrvoltát. A református ember minden közéleti tevékenységében a leghatározottabban szembe áll a közéleti intézmények egyéni kizárásával és a leghatározottabban követeli, hogy minden intézmény megkülönböztetés nélkül minél több ember javát szolgálja.

Végül ez a jellem a legbátrabb fellépést jelenti minden nyomorúsággal, szegénységgel szemben. Erő van benne a saját nyomorúság elszenvédésére és parancs van benne arra, hogy együltes erővel kell a közös nyomorúság megszüntetésén fáradozni. Az igazi áldozat lelke él benne, ami nélkül igazi közösségi élet el nem képzelhető.

4. Mentsük meg a református jellemet!

Mentsük meg magdért a református emberét, amelyik elvész, ha nem kapcsolódik hozzá Krisztushoz, ha nem kezd rajta már itt a világban kiabrázolódni Krisztus képe. De mentsük meg ezt a jellemet a református egyházért és minden olyan közösségért, amelyhez emberi létünk nagy érdekei fűződnek. Az igazi református egyház élő kövekből, azaz Krisztus jegyével ellátott hivekből, református jellemekből épül fel. Gondolkozzunk csak azon, hogy mi miből építjük az egyházat? Téglaiból, pénzből. És ha már emberről van szó, legszívesebben olyan embereket szeretnénk abba beleépíteni, akik nem Krisztushoz, hanem mihozzánk hasonlítanak, mert ezekkel jobban tudunk boldogulni. Gondoljunk vissza az egyház történetére: kik voltak az egyház történetének egy-egy válságos fordulójában az egyház igazi megmentői és újjáépítői? Nem mások, mint az igazi keresztyén jellemek, emberek, akik félreismerhetetlenül magukon hordozták Krisztus bélyegét. Ne azon sirjunk, hogy egyházunk szegény, világi hatalomban gyenge, hanem sokkal inkább azon, hogy kevés benne a református jellem,

kevesen hordják benne határozottan a Krisztus képét. Ne azon búsuljunk, hogy egyre szűkebb lesz egyházi munkáink kerete, hanem azon, hogy a még meglevő keretek között sem munkáljuk Krisztus parancsa szerint az igazi református jellemeket. Hányszor slunk, hogy nincs elég intézményünk és közösségi keretünk népi érdekeinek szolgálatában, hogy a meglevők is milyen szegények, gyámoltalanok, igen sokszor egy-egy kis csoportnak az érdekét szolgálók. De vajjon jut-e eszünkbe a legnagyobb közéleti nyomorúságon sírni: nincs elég keresztyén jellemű ember a különböző intézmények szolgálatában, és ilyenek hiánya miatt senyednek és pusztulnak azok. A keresztyén jellemű ember munkája nyomán páratlan gyorsasággal teremnek az ember igazi érdekeit szolgáló intézmények és azok feltétlenül sikerrel szolgálják a rájuk bízott ember javát.

Isten az egyháztól és legelső sorban a református egyháztól fogja számon kérni, hogy vannak-e közöttünk Krisztus bélyegét magukon hordó emberek: igazi keresztyén jellemek. Egyházunk gyengüléseért, társadalmunk lezülléseért mi vagyunk személy szerint felelősek. Isten azért rendelte az egyházat, hogy annak Feje: Krisztus iránti hűségén keresztül Krisztus maga jelenjék meg az emberek között és nyomja rá a maga bélyegét az emberekre. Ahol nem ez a keresztyén gyülekezetek és egyházak legfőbb gondja, ahol ez a felelősség a sok más felelősség között elvész, az egyház megtagadta igazi feladatát és ezzel lényegében járult hozzá egyéni életek elpusztulásához és a társadalmi élet szétzülléséhez. Mennyi szép példa áll előttünk az egyház történetéből annak igazolására, hogy egyetlen igazán református jellemű ember mit tudott elvégezni Isten iránti hűségén keresztül úgy az egyházban, mint azon kívül.

Az ideai reformációi ünnep alkalmával talán nem árt egy kicsit a református jellemről is gondolkodni.

Kálvin János református jellem volt.

LÁSZLÓ DEZSŐ.

HALÁLOZÁSOK.

Özv. Görgényi Pap Istvánné, szül. Domokosi Molnár Albertina életének 86-ik, özvegyiségének 16-ik évében elhunyt. A megboldogult Pap István, magyarberkeszi lelkésznek volt az özvegye. Ura 47 éven át volt lelkész és 25 éven keresztül esperes. A maga korában egyik vezető lelkész egyénisége volt egyházkerületünknek. Az elköltözött asszonyt elhunyt 63 évig élt a berkeszi gyülekezetben, ebből az időből 47 évig szolgált mint igazi papné. Az elhunytban Dr. Gönczy Lajos, theol. igazgató felesége: Pap Erzsébet édesanyját gyászolja.

Cseh Emil, kékesi lelkész, egyházmegyei tancsosz szeptember 14-én hosszas és súlyos betegség után elhunyt. Az 52-ik életévében járó lelkész évek óta készült a halálra. Egyre jobban elhatalmasodó vészes vérszegénységével minden évben hónapokat töltött kórházunkban, hogy életét néhány évvel meghosszabbíthassa. Igazán hősiess volt az a küzdelem, amelyet azért vívott a halállal, hogy gyermekeiről még gondoskodni tudjon. Halálát feleségén kívül három kis gyermeke gyászolja.

Thamó Lászlóné, szül. Pontelli Mária szolokmai tiszteletes asszony 37 éves korában pár órai kínos szenvedés után meghalt. Megdöbbenve fogadjuk a szomorú hírt és Isten vigasztalását kérjük a magára maradt férjre és öt kis gyermekére.

Révész Imre püspökké választása.

Tiszántul új püspökének, Révész Imrének megválasztása alkalmából — bár ő kifejezetten kérte, hogy maradjon el személyével kapcsolatosan mindenféle ilyenkor szokásos ünneplés — Erdélyből mégis az el nem fojtható öröm, a szerető és tisztelő együttérzés szavai és levelei szálltak feléje. Érthetőek ezek a megnyilvánulások, az erdélyi magyar protestáns tizennyolc évi távollét után, mint ő hozzá tartozó ismeri, szereti és tiszteli Révész Imrét.

Kolozsvári Theológiai Fakultásunknak volt a hallgatója, majd 1913—1920 között egyháztörténelem professzora s ebben a munkakörében egyházunk lelkipásztorai egy tekintélyes részének a nevelője. Két tankönyvén és „Akikre nem volt méltó a világ” sorozatában megrajzolt keresztyén jellemképein át tanulta és tanulja meg ma is középiskolás diákságunk megismerni Anyaszentegyházunk történetét és felnőtt egyháztaggá cseperedve, ezeknek a tanulságán át jut el egyházunk mai helyzetének megértésére. A magyarországi egyházi életet figyelők külön örömmel látják, hogy a határon túl Révész Imre egyik leghivebb képviselője annak az új-reformatori theológiának és azon belül külön is Barth professzor theologiai ígéhirdetésének, mely a mi egyházunk életét, ígéhirdetését, theológiáját, vallásos nevelését is mélyen átjárta, áldásos, termékenyítő módon megújította.

Még közelebbi kapcsolatot teremtett Révész Imre és erdélyi református egyházunk között az ő gondoskodása, mellyel tudományos, egyháztörténelmi munkássága rendjén egyházi életünk kérdéseit nyilván tartotta és azok tudományos megválaszolásával egyházunk szolgálatára jött. Igyekezett ilyen irányú tanulmányait Erdélyben megjelentetni, hogy első sorban azok olvassák, akiknek erre valóban szükségük van. Elég ha ebben a tekintetben a Kecskeméthy Emlékkönyvben, Az Útban, az Erdélyi Múzeumban megjelent tanulmányaira utalunk. Itt kell megemlékeznünk egyik legújabb tanulmányáról, mely ez év tavaszán jelent meg, de amelyről erdélyi folyóirataink közül még egyik sem emlékezett meg.

E tanulmány Debrecenben az „Erdélyi Füzetek” 2. számaként jelent meg magyar nyelven s azzal egyidőben Budapesten az „Archivum Europae Centro-Orientalis” c. folyóiratban francia nyelven. A tanulmány az erdélyi románok 16—17. századbeli reformációja kérdésével foglalkozik. A tanulmánynak nagy értéke, a román reformáció sok kérdésének rendszeres áttekintése mellett, hogy e mozgalomnak missziói felelősségérzetből született voltát, egyházi indítékait, jelentőségét és célzatát emeli ki. Az ellenkező párton levők túlzó nacionalista szemléletével szemben, ez elevenünkbe vágó kérdésben igaz erősítéssel és megvilágosítással szolgál ne-

künk, világosan szögezi le dolgozata zárótételében: „a román reformáció munkáját Isten nevében Krisztusért vállalt erdélyi magyar református fejedelmi személyek, főurak, theológusok alighanem elmeháborodottnak tekintették volna azt, aki megjósolta volna nekik, hogy ők és ivadékaik két-három század múlva a románság faji és kulturális elnyomóiként lesznek feltüntetve — az előtt az Európa előtt, amelynek német, francia és angol irodalmát először ők tolmácsolták a románság számára a saját nyelvén!”

Szükségesnek láttuk így, egy csokorra szedve, röviden összefoglalni azokat a szálakat, amelyek összekapcsolják ma is, tizennyolc évvel eltávóztatása után, Révész Imrét és az erdélyi magyar református egyházat. Szükségesnek láttuk nem ama, ő általa sem kívánt ünneplésnek az érdekében, mint inkább azért, hogy e kapcsolatok alapján rámutathassunk erdélyi református egyházunk örálói előtt azokra az indítókra, amelyek benne vannak az ő egyháztörténelmi, egyházi közirói munkásságában és amelyeknek újabb megerősítését nyertük püspökké választása körülményeiben, ez alkalommal megjelent nyílt leveleiben. A Református Szemlében megírtak után nem ismételjük meg itten egyháztörténelmi felfogását, de annak továbbfűzése kapcsán meg kell itt emlékeznünk püspökválasztása eseményei és körülményei közül a következőkről:

Általános feltűnést keltett az a levele, melyben bejelentette, hogy a kerületi közgyűlés kérésére elfogadja a jelöltséget. „Isten hatalmas keze által mélyen alásujtva . . .” kezdődött a levél, melyben megírta azt a nagy fájdalmat és tusakodást, amit az ő számára e jelölésben megnyilatkozó elhívás jelentett. Egy munkás élet minden szorgalmával, felkészültségével egyházunk történelemírója; rengeteg tanulás, tanulmány és monográfikus munka után nagy összefoglaló munkája megírása előtt áll, amikor im az elhívás más munkaterületet jelöl ki. Isten küldésének életet összetörő, kegyetlen ténye következett be életében, amiről ezelőtt két évvel így írt az egyik magyarországi egyházi folyóiratban: „Lelkipásztorságunk megalapozó ténye az, hogy küldöttek vagyunk. „Nem ti választottatok engem, hanem én választottalak titeket és én rendeltelek titeket, hogy elmenjete . . .” (János 15: 16a.) Nem vagyunk addig lelkipásztorok, amíg gyökeresen és végleg nem szakítottunk azzal a képzelődésünkkel, hogy a magunk szabad választása alapján futjuk ezt a pályát és a magunk urai vagyunk pályafutásunkban.” A leírt szavak életének ebben az eseményében teljesedtek be és Révész Imrének, a tudós professzornak meg kellett hajolnia a lelkipásztort ért új küldetés előtt. Tanulságot kereső gondolataink ez eleven példa felől, mely *Isten küldésének* saját elképzeléseink előtt való

elsőségére mutat, megindulhatnak egyházi életünk felé, ahol annyian keresik, kergetik a *maguk* — az egyház munkájában sokszor kivülről beszivárgott — terveinek minden áron, sokszor a másra mutató Küldő parancsa meg nem hallgatása árán történő megvalósulását.

A másik ilyen esemény, amelyről itt be akarunk számolni, püspökké választása után kiküldött körlevele. Megírja e levélben Révész Imre, hogy az evangéliumi püspök feladatai közül legfontosabbaknak azokat tartja, amelyeket az egyházi törvény a „felvigyázás” szóval jelöl meg. Munkájának igen nagy része tehát látogatásokból fog állani s törekvése az, hogy évről-évről a kerület minél több egyházközösségében és iskolában töltsön el minél hosszabb időt, minél behatóbban hirdethesse az Igét; életüket minél közelebről s minél inkább a mindennapi valóság színében megsejmelje a lelkipásztor, tanár, tanító és presbiter testvéreivel, valamint egyéb lelkészi és nemlelkészi vezetőkkel s hivatalosokkal a helyszínen minél közvetlenebbül érintkezzék. Ekként a lelkeket és a dolgokat nem papírosból, hanem életvalójuk szerint, — nem ünnepe, hanem hétköznapi köntösükben megismerve, illúziók és elméletek helyett a realitások és a gyakorlat talaján próbálja keresni velük együtt, — úgymond, „először az Isten országát és az Isten igazságosságát, — hogy aztán Urunk ígérete szerint minden egyebek is, amelyekre földi életünkben mennyei Atyánk rendeléséből szükségünk van, megadassanak nekünk.”

A gyülekezetekbe és az iskolákba való kiszállásainál egyszersmindenkorra mellőzni kér minden néven nevezendő szokványos ünnepléységet, általában a tiszteletadásnak minden olyan módját, amely — még ha igaz szeretetből és teljes jóakarattal származik is — idő- és költségrabló, a figyelmet a lényegről eltereli, az erőt a komoly munkától elvonja, emellett pedig, ami mindennél fontosabb, a püspöki tiszt evangéliumi értelmű felfogásával és gyakorlatával nem is egyeztethető.

Ennek a levélnek a jelentőségét akkor látjuk meg, ha arra a világi díszre és teherre gondolunk, mely idők folyamán a magyar református egyház munkája, különösen pedig egyetemes szervei és első sorban a püspöki munkakör köré fonódott. A magyar református püspök tartományi kormányzó, aki a kerülete „reformátusságának” vagy református népének a képviselője és vezetője — olyan közfelfogás ez, mely nagy mértékben lehet akadálya annak, hogy a püspök pásztor lehessen és a reformátusság képviselője helyett Isten Igéjének szolgálója. A körlevél ezzel a kisértéssel való szembenézést mutat és mutatja azt a hitvallásos teológiai és világos egyháztörténelmi alapokon felépült gondolkodást, mely legsürgősebb egyházi feladatnak nem új intézmények, szervek és tör-

vények létrehozását tartja, hanem a magyar református történelmi keresztyénségnek arra való ráébresztését, hogy nem élhet meg a maga történelmi, kulturális vagy népi erőiből, hanem egyedül csak Jézus Krisztus Evangéliumából. A népi, történelmi és kulturális erőknek az egyház legfőbb kormányzásába való beépítése hozta magával azt a sok nagy keretet, és ünnepséget, amit az evangéliumi püspök nem vállalhat. Nem vállalhat azért, mert ennél előbb való feladata egyfelől a gyülekezeteknek a maguk mindennapi arcában, életében való megismerése, megvizsgálása, az örülők felülvizsgálása, másfelől az Ige buzgó hirdetése, hogy e két munka által valóban betölthesse az Istentől rendelt „episcopos” feladatot: a gondjaira bizott gyülekezetek elősegítését abban, hogy valóban az Igéből, szolgáló, áldozó, hitvalló gyülekezetekké legyenek; a pásztorok, presbiterok, világi vezetők pedig valóban az Ige és a Szentlélek irányítása alatt álló örülökként vigyázzanak a maguk helyén. Ennek a levélnek a tanulsága indíthat arra, hogy egyházi életünk egyellen mértéke, az Ige világos ítéletének mértéke alatt megvizsgáljuk: vajjon hagyományaink és a világ által kiszabott munkarendünk, megállapított életkeretünk megfelelő-e annak a szolgálatnak, annak a küldetésnek, melyet nem földi hatalmasságtól, hanem Istentől nyertünk.

Révész Imre püspökké való megválasztása ezekért a tanulságokért igaz öröm a számunkra és hálás alkalom egyúttal, hogy a tőle, tanulmányából és cikkeiből tanultakról ime így beszámolhattunk.

Juhász István.

Joh. Val. Andrea : Az Úr jámbor szolgálója.

Szellemi szórakozás együgyű keresztyének mulattatására. Fordította : *Dr. Makkai Sándor.* — Ifjú Erdély kiadása, 1938. 20 oldal. — *Imre Lajos* előszavával.

Ez a kis könyv Herder szerint nem más, mint versekben irt pásztorális teológia. Először 1619-ben jelent meg Strassburgban. Írója előkelő lutheránus lelkész, majd püspök. A hat részre osztott humoros költemény egy önmagával, tudományával eltelt, világi gazdaság és hírnév után futó fiatal lelkipásztor és egy az élet terhei alatt megtisztult, komoly alapra eljutott öreg lelkész tanulságos beszélgetését foglalja magában. Az öreg lelkész megismerteti a fiatalal a lelkészi pálya minden külső és belső nehézségét és megfejtí annak titkát, hogy miképpen lesz életté mindaz, amit a teológián beszajkóznak a leendő pásztorok. A fiatal lelkész öreg kollégájának szavára megérti az igazi lelkipásztori élet törvényeit, felhagy hányó-vető, fiatalos nagyozolásával és az öreg pap útmutatása nyomán rálép a komoly lelkipásztori szolgálat útjára. Makkai Sándor rendkívül gördülékeny, mesteri fordítása valósággal új, magyar verssé formálja ezt a több mint háromszázéves költeményt. A munka őszinte hangján kereszttül a lelkipásztori élet minden kísértése, hibája és bűne élénk tárul, de egyben megismerjük azt is, hogy mi ennek a szolgálatnak az igazi szépsége. Ez a költemény megmutatja, hogy mit kell a lelkipásztori szolgálatban elhagyni és miért kell a lelkipásztort igazán tisztelni. *L. D.*

Milyen a református puritán ember?

Amikor ezt a címet ideírjuk, szeretnők, ha rámutathatnánk a mi széteső világunkban az Isten megváltottainak nagy, Ige által fegyelmezett seregére, mely a református Anyaszentegyházban éli azt a szép, mert a Krisztus evangéliumának fundamentumán álló életét, amely a nyilvánvaló isteni igazságot e világ próbáltatásai között is megmutatja természetes, egyszerű életében, tiszta jellemében, szigorú erkölcsében, amivel a református keresztyén ember hitünk újbóli diadalra jutása idejében a puritán jelzőt kiérdemelte s nehéz évszázadok minden változásai között dicsőségesen hordozta. Szeretnők azt mondani, nézzetek: ilyen a puritán református ember! — De nem tehetjük. A mi világunk s benne az ember a megtartó Kegyelemtől nagyon messze esett. Bűnét csak növeli az, hogy ezért nem önmagát, hanem Istent okolja s a baj okát nem önmagában, hanem az életét lenyűgöző körülményekben keresi. Ez a világ s benne az ember beteg. Betegsége kiülkötik gondolkodásában, cselekedeteiben, élete szellemi és fizikai megnyilvánulásában. A mai ember bölcsnek mutatja magát, de bölcsessége csak a világ hiú bölcselkedésének lanyar gyümölcse, amely sohasem érik a megmentő gondolat édes gyümölcsev. Nem tisztá a látása, a hitetlenség homálya szemeit eltakarja s így nem tud választást tenni a jó és rossz között. A Kegyelem hívó szava állandóan zeng e világon, de az ember süket e szó meghallására. Ellankadtak a kezei s a szeretet parancsának nem tud engedelmeskedni. Bénult lábaival nem tud határozottan rálépni arra az egyenes útra, amelyet Krisztus vert az emberi lélek és Isten között. A mai ember bátorinak mutatja magát, aki előtt nincsen lehetetlenség. Szárnyal a levegőben, meghódítja a mélységeket, legyőzte e földön a távolságot, fennlen hirdeti, hogy órák alatt milliókat képes elpusztítani, ha önző akaratával szembeállanak, de valójában gyáva, akinek nyomorodott lelke fél Istennel közvetlen, tiszta életközösséget keresni, mert érzi, hogy ez őt megtélné, földresújtaná, önmaga életének gyökeres megváltoztatására kényszerítené. Hengegő a mai beteges, meghódított ember s nagy előszeretettel mutat rá tökéletesnek hitt cselekedeteire, de elfelejtette, hogy Isten olyan tettek alkotásával bízza meg, amelyek árnyék-életének elmúlása után is hirdethetnék nem az ember, hanem Isten dicsőségét. A mai ember nagy magabizása mi más, mint Istennel szemben való bizalmatlanságának kiáltó bizonyítéka. Alkotásainak állandóságában bízik s hallani sem akar róla, hogy ez a világ s benne minden öröknek hitt emberi alkotás elmúlik. Egyszer konzervatív, görccsösen ragaszkodva megrögzött szokásaihoz, melyek pedig életének legfőbb részét ártalmára vannak, mások újító, akinek semmi sem kell a régiék hagyományából, mert útját állának annak a nagy megújulásnak, amelyet egyesek és közösségek életébe akar hozni, de Isten szava: „én teszek újjá mindent“ képtelenség és bolondság marad számára. Kapkodó életében aprólékosan szeret saját élete fennmaradásáról gondoskodni s csalódásai, sikertelenségei nem győzték még meg Isten szavának örök igazságáról „minden gondotokat csak én hordozhatom“. Keresztyénnek nevezi magát és úgy nevezett „keresztyéniségével“ tényleg nagy szerepet játszik az élet színpadán, de „a Krisztus erejét nem hordozzák azok, akik a keresztyéniség képviselőinek vallják magukat“. (Tavaszy.) Krisztus nélküli keresztyénekből pedig a világnak már éppen elég volt. Ha a mai ember ilyen Istentől elfordult, saját erejére támaszkodó, vajjon mondhatjuk-e, hogy a református ember nem ilyen? Nevelhetjük-e magunkat puritánnak hitünkben és életünkben?

Anélkül, hogy szeretetlen ítélkezők, hitetlen borulátók akarnánk lenni, ki kell mondanunk, hogy: a mai református ember nem puritán. Kimondjuk, de úgy, hogy az orcánk pirul, a szívünk fáj ezért az egész elrontott életért, Sátán rabságában szenvedő világunkért. Erre ösztönöz ma minket a világegyetem adó Szere-

tel, Akinek biztató, reménykeltő tekintetét érezzük, a magunkba pillantás komoly órájában félünk sugározni. Leiki életünk bajainak elkendőzése éppen úgy nem hozna jobb jövőt saját magunk, egyházunk, népünk életébe, mint ahogy testi bajaink titkolása nem szerez gyógyulást soha. A gyógyulás útját abban a tudatban kell keresnünk, hogy Egyházunk s benne a megváltott nép nem volt mindig ilyen s abban a reményben, hogy nem lesz mindig ilyen.

A református keresztyénység puritánságra választott élete ott kezdődik, amikor apostolok és próféták fundamentumán Egyház épül a Szegeletkövön, Krisztuson. Az Egyház célja az Isten igazságának, Igéjében közlött megváltó gondolatának védelmezése, terjesztése az örökkévalóság szempontja alatt, bátor bizonyágtétel, áldozatos munka által. Az Egyháznak az Isten mellett való bátor bizonyágtétele nem erőszak és dac, mert ezekkel a fegyverekkel csak a világ rendelkezik, Isten megváltottjai maguk előtt látják mindenkor a puritán keresztyéniség szent parancsát, úgy álljatok elő, hogy nem test és vér ellen van nektek tusakodásotok. S ha sokszor úgy adódott, hogy földi hatalmasságokkal is szembe kellett állaniok Isten gyermekeinek, erre is — Kálvin szerint — Isten törvényes elhívásával voltak rendelve s ezzel egyáltalában nem sértették meg azt a méltóságot, amely a hatalmasokra isteni rendelés által ruházott, hanem csupán a mennyből felfegyverezve, a kisebb hatalmat zabolázták meg a nagyobbal. Krisztus után néhány évszázaddal megindul ugyan az Egyház elvilágiasodása, de az ember minden önzése nem képes a megváltásra vágyók előtt elhomályosítani a keresztyén puritánság követelményét, a bátor bizonyágtételt, mert ez örökkévaló történelmi erővé válik és az egymás nyomába lépő századok alatt mindig kitermelte az Isten igazságát védelmező hűségesek, tiszta erkölcsűek ismert vagy névtelen seregét.

A reformációban újult erővel lép a világba az a bátor hit, mely az élet minden viszonylatában Isten dicsőségéért küzd s követeli az élet megtisztítását, az áldozatot, az egyszerűséget, a szigorúságot, az önfegyelmet a megtért lelkek egyedül Istennek engedelmeskedő életét. Luther Márton úgy képviseli el az igaz élet diadalmát, hogy „mindenki szólja, hirdesse és cselekedje az Isten igéjét“. Mert nekünk csak egy Mesterünk van — hirdette Luther —, a mi Urunk Jézus Krisztus. Csak Ő tanít és csak Ő terem gyümölcsöt szolgálókat, akiket erre elhívott, Zwingli Istentől magától tanulta meg, hogyan tetszhetik neki és hogyan szolgálhat neki mind a halálig. Puritán személyiségének értéke mindig ismert lesz azok előtt, akik a keresztyénység harcaiban Isten igéjét határozottan akarják érvényesíteni. (Nagy G.) Kálvin Isten hűségébe éppen azáltal lett, hogy a Szentlélek erejével egészen leszámolt léte gyarlóságaival s életében, igehirdetésében, egyházvezető munkájában a szigorúságot érvényesíti az Ige igaz voltát és mindenki által megérthető és követhető tisztaságát.

A magyar reformáció első képviselői a puritán keresztyéniség követelményeit mérlegelték elsősorban, amikor egyik eldobja magától a régi Egyházban viselt méltóságait, csakhogy az Ige tisztasága szerint élhessen és taníthasson. A másik egész életét teszi rá arra, hogy a zabolatanságtól megfertőzött magyar népet a komoly, tiszta erkölcsi élet megszeretésére és gyakorlására elvezesse. Mindenik készen áll arra, hogy paloták és kunyhók lakói ismerjék meg és tántoríthatatlan hitük által érvényesítsék az evangélium megtartó erejét. Elmondhatjuk, hogy mindaz a magvetés, amit a XVI-ik század evangéliumi hitű emberei a múlttal való leszámolásban, rejtett fátadalmak és küzdelmek elszenvedésében, bibliafordításokban, énekszerzésekben, iskolák létesítésében, egyházszervezésekben véghezvittek, a XVII. században, már ékes liliumként virul egyszerű református emberek és fejedelmi személyek őszintén, tisztán

érvényesített puritán keresztyén életében. A puritán református ember olyan, mint Bocskay, Bethlen és Rákóczy György fejedelmek, akiknek háborúiban vagy békeben elföltött idejük alatt legtöbb erősségük Isten és az Ő Igéje, de alattuk az állami élet a keresztyéniség tisztaságát tükrözi, a nép tud szolgálni, intézményeket alapítanak és tartanak fenn s így válnak Isten dicsősége szolgálatának örök példaképeivé. Ott vannak e korban azok a nagyasszonyok, akik a családi élet keresztyén módon való felépítésébe olyan szép példadással folynak bele, hogy az lehet a nép legegyszerűbb rétegéig is s a keresztyéniség tisztaságának áldásait képes érvényesíteni. Hajlékuk megnyílik idegen családok hajadonjai előtt, akik az ő gondos felügyeletük alatt tanulnak meg nemcsak szóni-fonni, úrasztali terítőket hímezni, de megismerik, majd feléplik az Egyház és nemzet erős tartó oszlopaít, a puritán református családokat. Amikor Egyházunk, üldözött vad módjára, alig állhat meg a hatalmasok túlkapásai, erőszakoskodásai között és az Isten ellen harcolókat düh és elfogultság a bizonyágtévköz megsemmisítésére vezérli, ott vannak a gályarab prédikátorok és tanítók, akik örökké ragyogó hitük által, a tömlöc szenvedései között is így vallanak: „Istennek kegyelmes segítségével száz gálya sem lesz elég arra, hogy bennünket az egyszer megismert igazságnak valaha is megtagadására csábítson. Meghígyjétek, miáltalunk nem fog bármit is kevesbedni Istennek dicsősége“. Ránk borul a XVIII. század nagy sötétsége, a legszomorúbb korszak Egyházunk életében, amelyben rendre elszedegetik Egyházunk javait, elfoglalják templomaink egy részét, üldözik vezetőinket, nem szabad ki-nyomtatni a bibliát és hitvallásos iratainkat, tilos a külföldi hittestvéreinkkel való összeköttetés, így remélve az üldözött és magára hagyott Egyházunk végső megsemmisítését. A lélekszámban megfogyatkozott Egyházunk ekkor is megtalálja Isten ügyének hűséges bizonyágtévköz azokban a tehetősebb egyháztagnak, akiket a közéleti pályákról letaszítanak, de azok otthonaikban, egy-egy eldugott faluban templomok építésében, Egyházak fenntartásában fáradoznak, abban a népben, amely minden állami támogatás nélkül, megmenti pásztoraít, tanítóít az éhenhalástól, azokban a tudósokban, akik leleményesek a biblia külföldön való nyomtatásában és

itthoni terjesztésében s akik, ha másként nem lehetett, kéziratban elterjesztett könyvekkel hithűségre, keresztyén életgyakorlatra, hősies kitartásra buzdítják Egyházunk tagjait. Ilyen időkben nem maradhattunk volna meg másként, csak a puritán, keresztyén életgyakorlat megvalósítása által. A XIX. század második felében nálunk is különösebb mértékben kezd elterjedni az ú. n. felvilágosodás, amely szerint az igazság nem az Igében, hanem az emberi életben van. Hogy ez a bölcselkedés hová vezetette az emberiséget, az már a mi szemünk előtt zajlott le a világháborúban, az azt megelőző és követő évtizedekben. Isten ítélete utolérte a bűnös emberiséget. Az ember tudása által nem lett jobbá, hanem elszakadva az örök Jóságtól, saját romlása által ásott mélységekbe zuhant. Kiderült, hogy a bűnt nem lehet a felvilágosodás által nemlétezővé tenni, mert ott fészkel és rombol tudások és tudatlanok szívében egyaránt. Világossá vált, hogy Egyházat s azok intézményeit nem tudja fenntartani a pénz, egyedül csak az élő hit, de ez a nyomorúság sok próbál közt is képes erre.

Ezt ma sokkal világosabban kell látnunk, mint valaha, mert sokkal nehezebb idők, nagyobb megpróbáltatások felé tartunk, mint amiket eddig éltünk át. A mi korunkban mindegyre erőteljesebben mutatja meg Isten, hogy semmi sem örök, csak Ő és az Ő Igéje és semminek nincs jövője, csak ami hozzá alkalmazkodik. S amikor egyre kúszaltabbá válnak jövendőnk útjai, ijedten kérdezzük: hol vannak a bizonyágtévközben edzett hitű emberek, akikre minden körülmények között lehet számítani? Ma nem szenderülhetünk abba az álomba, amelyben minden jól van úgy, ahogy van, csak tőlünk ne várjon senki nyílt leszámolást és határozott állásfoglalást. Holott puritán református voltunk ma éppen azt követeli tőlünk: választani és dönten. Megmaradásunk egyedül lehetséges útja: választani a próféták sorsát és dönten Isten mellett. Elhagyni a világ hiúságait, hazugságait, tisztátalan voltát s tisztaságot, igazságot, egyszerűséget vinni be családba, egyházba, társadalmi és gazdasági életbe s akkor senkitől sem kellene féltelnünk a mi koronánkat. A Jelenések Írójának Istene erre a diadalra bátorít minket is: Aki győz, örökségül nyer mindent, annak Istene leszek és az fiam lesz nekem.

Ady László.

A négyszázéves debreceni református kollégium.

Az eszmék és az ezzel kapcsolatos mozgalmak a végtelen idő ismeretlen pontján indulnak el. Személy szerint ismeretlenek legtöbbször azok az emberek is, akik közül a csirázó eszmék és felszínre törő szellemi mozgalmak első megszállottjai kikerülnek. De éppen úgy meghatározhatatlan legtöbbször az az időpont is, amelyben az eszmék és szellemi irányok terjesztésére szolgáló intézmények élete kezdődik. Ezért van az, hogy az alig néhány százados szellemi mozgalmak intézményeiről is igazában csak akkortól tudunk valamit, amikor már a szóban forgó intézmény megerősödött és széles körben terjeszti azokat az eszméket, amelyeknek alapítását köszönheti.

Az 1538. év is csak megkérdőjelezett születési időpontja annak az intézménynek, amely a „kálvinista Róma“-nak évszázadokon keresztül legszebb dísze, legragyogóbb ékessége volt. Ha csak világi szemmel néznénk is erre az intézményre, egy európai szellemi történelmi mozgalom fontos magyar hajtsát és terjesztőjét kellene

benne látnunk. De az erdélyi református ember Isten örök tervén ámuló szeme különös kegyelmi ténynek látja ez intézmény megalakulását éppen azon a ponton, ahonnan az utak Erdély felé futnak. A nyugati és keleti magyarság között, a vallási és politikai harcok ütközőpontjában álló erős kemény sziget volt évszázadokon át ez az intézmény.

Alig hogy a magyarság megismerkedett a reformációval, Debrecen sorsa azonnal ehhez az idegenből magyar földre került mozgalomhoz kapcsolódott. A királyi Magyarország keleti határán és a megalakuló erdélyi fejedelemség nyugati szegélyén, ez utóbbira nézve inkább függvény, az előbbi számára azonban egészen idegen test ez a református város. Nem érthetetlen tehát, hogy élete évszázadokon keresztül inkább az erdélyi fejedelemség és az erdélyi protestánsizmus sorsával áll összefüggésben. A vallásszabadság kérdésének első végleges biztosítékát is a tordai országgyűlés (1557) adja meg neki. A harcokkal és küzdelmekkel

terhes XVI. században nem lehet eléggé hangsúlyoznunk a protestáns erdélyi fejedelemség jelentőségét Debrecen reformátussága és kollégiuma szempontjából. Bármennyire is kiemelkedő a kollégium történetében az intézménynek a város részéről való támogatása, mégis különösen a XVII. század folyamán elsősorban az erdélyi fejedelmek megértése segített hozzá a kollégiumot ahhoz, hogy a református világnézet és a magyar műveltség terjesztésével az egyetemes magyar nevelés történetében is magának a legelső helyet biztosította. Ha csak Bocskai István, Báthori Gábor, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, Kemény János özvegye, Lónyai Anna és I. Apafi Mihály fejedelmi adományára nézünk is, látjuk, hogy ezek az erdélyi református iskoláztatás történetében is tündöklő nevek viselői voltak azok, akik hozzásegítették a debreceni kollégiumot a viszonylagosan nyugodt munka lehetőségéhez. Mihelyt bekövetkezik az erdélyi fejedelemség hanyatlása, a debreceni kollégium is elveszti legfontosabb támogatóját: a fejedelmi hatalom bőkezűségét. A bécsi kormány már a XVII. század utolsó évtizedében megkezdte a fejedelmi alapítványoknak a kollégiumtól való megvonását. A XVIII. század elejének kuruc-labanc harcaiban meggyengült kollégium működését további adomány-visszavonások nehezítették meg, sőt a század közepén a felsőbb hatalom megtiltja azt is, hogy a kollégiumot a református város polgársága saját városi pénztárából segítse. Ezt az intézkedést csak a külföldi protestánsok tetemes anyagi segítsége enyhíti és teszi lehetővé átmenetileg azt, hogy a kollégium azután is megfelelően eredeti hivatásának.

Maga ez az intézmény tanügyi szempontból a kezdeti „scholá”-ból elsősorban a fejedelmi támogatás fényében fejlődik ki főiskolává, helyesebben kollégiummá. Története folyamán újabb és újabb tanítási és nevelési ágakat sarjadzik. Legteljesebb kifejlődési korában, a múlt század végén elemi iskolát, főgimnáziumot, jogakadémiát, bölcsészeti szakot és teológiát foglalt magában. Mikor azonban a világháború káros közepén a város egyetemet kapott, a kollégium testéről leváltak azok a tagok, amelyeknek az új, egyre erősödő egyetem természetes kiegészítőinek kellett lenniük.

A Debrecenbe vetődő idegen magányos séta közben feltétlenül megáll a kollégium hatalmas épülete előtt. Bentről a munka halk zaja, vagy a tanulás szünetében felszabadult diákság lármája áramlik kifelé. A téren pedig ott áll a kollégium legnagyobb diákjának, Csokonai Vitéz Mihálynak egyszerű szobra. Nyugodt, józan-kodó tekintete mintha reménykedve pihenne meg azon a nagy, fehérés épületen, amely e zajló korban a szellem és a csendes munka evangéliumi békéjének előkészítésére toboroz önfeláldozó munkásokat.

|| IDŐK SODRÁBAN ||

Emberek a gáton.

Templomfoglalás a XVIII. sz.-ban.*

1727 júl. 2-án a buzásbesenyői református atyafiak megdöbbentő eseménynek voltak szem- és fültanúi. Látták, amint az abacsfalvi róm. kat. páter, Horvát Miklós vármegyei jegyző, két besenyői róm. kat. birtokos és négy fegyveres katoná kíséretében reátört a besenyői ref. lelkészre. Emezt házából kikergették s a templom kulcsát erőszakkal megszerezve, a templomot is elfoglalták. Kevés idő múlva harangoztak és róm. kat. istentiszteletet tartottak s ezzel a ref. templomot róm. katolikusnak nyilvánították. A ref. paplakásba egy kántort helyeztek s ettől kezdve az abacsfalvi róm. kat. pap naponként átjárt misét tartani az erőszakkal elfoglalt besenyői ref. templomba.

A templomfoglalás híre futótűzként terjedt el a környéken. Felmerült a kérdés az egyház vezetői előtt: mit csináljanak? A hatalom egészen a róm. katolikusok kezében volt; hasonló erőszakosságok 15 év óta gyakran történtek. 1709-ben a borbándi templomot, 1716-ban a gyulafehérvári ref. épületeket, 1725-ben a kaáli ref. templomot vették el német katonaság vagy földesúri szolgák erejével s hiába volt minden tiltakozás, ellenállás: az új birtokosok foglalásaikat megtartották. Sőt a kaáli gondnokot megverték, a híveket szétkergették. A ref. lelkészek, tanárok bántalmazása napirenden volt; a megfélemlítés tervszerűen és kiszámított hatású esz-közökkel történt.

Ebben a nehéz helyzetben az egyházmegye vezetősége nem kis bátorságra valló határozatot hozott. Bonyhai esperes és Daniel István főgondnok javaslatára kimondották, hogy júl. 9-én korán reggel a környékbeli ref. lelkészek, mintegy tíz-tizenketten Besenyőbe mennek és ott a helybeli ref. hívek segítségével a róm. kat. kántort a paplakából kiteszik, a templomot visszafoglalják s elűzött lelkésztársukat a ref. paplakba visszahelyezik. Így is történt. Júl. 9-én reggel a ref. lelkészek megjelentek Besenyő községben, honnan a róm. kat. páter elküldték, a templomot visszavették s mindjárt harangozva istentiszteletet tartottak. Azután a ref. lelkész régi lakásába visszavitték s mellette hagytak egy kántort s egy másik ref. papot is. A róm. katolikusok ellen egyetlen rossz szót sem szóltak; a templom elé állított keresztet, valamint a bent lévő képeket, gyertyákat stb. a róm. katolikusoknak átadták, akik azokat el is vitték.

Am a róm. katolikusok sem nyugodtak bele az ügy illetén való elintézésébe. Júl. 11-én az

* Dr. Nagy G. Egyháztörténelmi adattára nyomán, 91—96. l.

abacsfalvi páter német katonasággal vonult be Besenyőbe s az ottani róm. katolikusok csatlakozása után a templomot erőszakkal újra elfoglalta. A vármegyei főjegyző, Horvát Miklós a főispán nevében szintén résztvett a vállalkozásban. Mikor a templomot már újra birtokba vették, elmentek a ref. parochiára, de itt a páp bátran szembeszállott velük. Horvát a főispán nevében követelte, hogy a ref. pap a parochiáról azonnal költözzék el. A felszólított pap azt felelte, hogy ő nem megy, míg meg nem ölik és ki nem húzzák a kapun. Erre a róm. kat. csoport otthagytta a ref. paplakot. Estefelé vécsernye után újra visszatértek s a ref. lelkésznek ezt kiabálták: „Huntzfut, menny el innen az faluból, mert hallgatóiddal edgyütt fel akasztanak.“ Majd a kaput megrohanták, betörték és a papot megtámadták. A paplak ajtajáig kergették, kivont karddal sújtottak utána s egyik rástűtötte pisztolyát. De nem talált s a megtámadott pap beugrott lakásába, az ajtót jól bereteszelte, amit a róm. katolikusok nem tudván kinyitni, eltávoztak. Besenyőben egy csapat német katonát hagytak egy káplár vezetése alatt s ezek még sokat kegyetlenkedtek a besenyői reformátusokkal.

De a ref. egyház legtekintélyesebb vezetői is minden befolyásukat latbaveették, hogy az Erdélyt kézben tartó katonai hatalmasságoktól igazságot kapjanak. Br. Kemény László, br. Wesselényi István és mások indultak meg az ügyben. Az erélyes és kitarító fáradozásnak végül meglelt az eredménye: a buzásbesenyői templom a reformátusoké maradt. Megmentette vezetőinek, a ref. papoknak hősiess kiállása, melylyel talán mindent kockára tettek a veszélybejutott templom igazságos ügyéért.

B. S.

Ismerjük-e

Dr. Nagy Géza: Kálvinista jellemképek című könyvét?

Megtalálható minden református eklézsiában a parochiális könyvtár könyvei között. A kiváló szerző megkapó módon állítja elének ebben a munkájában több magyar és külföldi igazán református ember jellemét és rámutat arra, hogy ezek a jellemek milyen szolgálatokat végeztek egyházuk és nemzetük életében. Ha a református emberről szóló mai lapszámunk csak egy kis visszhangot is támasztott a kegyes olvasóban, ne sajnálja a fáradságot elkérni ezt a könyvet a lelkipásztortól, vagy megszerezni azt a maga számára.

Az igazi kálvinista jellemek megismerésén át maga Krisztus munkál mibennünk, hogy mi is átalakuljunk ilyen jellemekké.

Időszerű Üzenetek,

melyeket egy vidéki lelkipásztor küldött saját híveinek s küld lapunkon keresztül minden olvasónak.

Előd és Utód... Ön kedves hívem, mindig olyan nagy tartózkodással mer valamit elődöm munkájáról szólni, s azt is mindig bocsánatkéréssel kezdi, nehogy egy viláért megbántson. T. i. engem meg ne bántson, nem a már halott előd emléket. Mindig jót mond és mindig figyelmeztetésül mondja. Megnyugtatom, hogy észrevételeiért mindig hálás vagyok és az alázatos pásztori lélek nem féltékenykedik, ha másról elismerőleg nyilatkoznak, mert ami jót hall másról, gyümölcsözővé teheti saját munkájában. Avagy miért neheztelhetnék, ha arra figyelmeztet, hogy a jó öreg tiszteletes úr a reggeli könyörgésekben mindennap imádkozott az özvegyekért, árvákért, szegényekért, betegekért, vagy ha azt mondja, hogy régen több versét énekelhette el istentiszteleten a reggeli éneknek, mert a jó öreg tiszt. úr sok verset diktált bé? Vagy talán azért, hogy a beteg úrvacsorázása alkalmával soha el nem felejtette a jó öreg tiszt. úr az ápolókért is imádkozni, hogy ahhoz is adjon Isten türelmet? Neheztelhetek, ha most Ön figyelmeztet engem? Hálával köszönöm és a jövőben is elfogadom, ha a gyülekezet tagjai elődömmek, a jó öreg tiszt. úrnak munkájáról ily megbecsülő szeretettel emlékeznek meg. Így is van ez: rendjén! Ahol az új tiszt. úr mindenáron való újításokkal, az előd munkájáról széles ívelésű kézlegyintéssel kezdi a maga munkáját, ott baj van a tiszt. úrral, de nincs másképpen akkor sem, ha a gyülekezet az új szolgálóhoz árulkodó szavakkal szalad a régiről és ott meghallgatásra talál. Lelkipásztor és gyülekezet együtt épít. Ez az építés folyamatos; nem kezdik elől az építést, és viszont nem építenek a levegőbe sem. És Ön, kedves hívem, valahányszor szeretettel emlékezik a jó öreg tiszteletes úrról, új lelkipásztorát segíti ezzel, hogy gyorsan és maradandót építhessen.

Anonymus... Ha a legelemibb udvariassági dolgokban olyan gyengén volnék kistaférozva, mint Ön, akkor most nagyon el kellene szomorodnom önmagamon, mert Önhöz hasonló dolgot kellene cselekednem. Irt egy ocsmány levelet, melynek tartalmáról itt nem beszélek, alálrt egy hamis nevet, úgy látom a pósta-hivatalnál is befolyásos ember, mert a póstai bélyegzőt körvonalában is alig láthatóan sikerült a bélyegre rányomatnia, lakóhelyét még véletlenül sem írja a dátum elé, nem beszélve a feladó címének jótékony elfelejtkezéséről. Ha Ön álarc mögé bújva hadakozik; képmutató ember, akivel beszélni az említett kérdésről, megiltja az udvariasság legelemibb követelménye. Csúpan annyit még, hogy levelét az azt megillető helyre juttattam.

Félelem... „Olyan lehetetlen életkörülmények közé kerültem — melyeket a külső viszonyok csak súlyosbbitanak, — hogy állandó félelem és remegés között élek... Vajjon hová jutok ilyen lelkiállapottal?...“ Ha valamenyire megnyugtatta az a tudat, hogy lelkiállapota nem páratlan jelenség a mai világban, megnyugtatom, nincs egyedül. Állítsa csak meg a legelső szembejövő

embert, kérdezze ki a lelki félelem és remegés felől, s azonnal meggyőződik előbbi állításomról. A félelem érzése az emberi léleknek igen nagy nyomorúsága. Ha nem ijedne meg e szótól, így mondanám: bűne. Mi miatt félünk? Ha gyermekeimre gondolok, rámszakad a bizonytalanság érzése; ha rosszul megy a gazdaságom, az üzletem, gyenge a keresetem, a holnap gondja kezd emészteni; ha betegség lep meg, az egyszerű félelem a megrendüléssig fokozódik bennem; ha a bűnöm vádol, a büntetés vagy a bűnhődés félelme még jobban leigázza lelkemet. Félelmével nincs egyedül, siralmas, közös embersors.

A világerő sem mondom azonban, hogy megváltozhatatlan sors, tehát lörödjék bele és hordozza vagy cipelje. Önnek gyermeke van, tehát szülő, éppen ezért könnyebben meg fogja érteni, amit most mondok. Az éjszaka kisfiám hangosan felsírt, szinte sikoltott. Lehet, hogy futni akart szegény gyermek valamilyen álom-rém elől, ez pedig nem igen szokott sikerülni. Hozzámentem, megfogtam a kezét, csak egyszer simítottam végig a szülői kézzel és szülői szóval: ne félj kicsi fiám, itt van édes apád, és a rém tovatűnt, a békés alvás tovább folytatódott. Így vagyunk mi is. A félelem érzése azért tud felettünk annyira elhatalmasodni, mert hiányzik az Isten atyai gondviselésébe vetett hit. Az ember az Isten-nélküliség állapotában fél. Tehát a félelem állapota bűnös állapot. Itt nincs mit kertetni. Van menekvés, de csupán egy: bűnbocsánatot nyerni Istentől. Isten a bűn megbocsátásában nekünk adja az erőnek, a szeretetnek, a józanságnak lelkét és nem félünk. Nem muszáj feltétlenül és mindenkinek félni. És az én kérdező testvérem is lehet egy azok között, akik nem félnek és nem remegnek. Én minden fenntartás nélkül hiszem, hogy Isten vigyáz rám, gyermekeimre is, egészségemre is, mindenemre. És sok örömem van ebben a bizakodásban. Isten magának is megadja ezt az örömet... Kérje tőle alázatosan és kitartással.

Apostol vagy stréber... Munkatársi felajánlását köszönettel tudomásul veszem. A lelkipásztornak mindig örömet szerez, ha a gyülekezet tagjai részéről a munkában megértéssel találkozik és ha akadnak segítségüket önként felajánló gyülekezeti tagok. Az egészséges gyülekezeti szolgálatban a lelkipásztor csak az egyik munkatényező, annál elevenebb, mozgékonyabb és hatékonyabb a gyülekezeti élet, minél többen cselekvő részt vesznek abban a gyülekezet nem hivatalos tényezői. Minél inkább agyon van terhelve a lelkipásztor munkával annyira, hogy amint mondani szokták, esik keresztül a fején, annál egészségtelenebb gyülekezeti állapotok vannak. A gyülekezet munkája tulajdonképpen nem a lelkipásztor munkája a gyülekezetben, hanem a gyülekezeté saját magán. Ennek a gondolatnak hangoztatásával azonban senkinek sem szabad arra gondolni, hogy a lelkipásztor jelentéktelen tényező a gyülekezetben. A munka felelős vezetése, irányítása és ellenőrzése a gyülekezetben a lelkész irányítása alatt dolgozó presbiteriumé. A presbiteriumnak sokszor bizony az a nem kellemes szerep jut, hogy a nagyon szubjektív elgondolású terveket és szándékokat valamennyire féken tartsa, helyes korlátok közé szorítsa a gyülekezeti munka egységes folyamata és a túlzott követelésekből

előálló kilengések kivédése érdekében. Ha az egyház hivatalos munkaszervei elég gyakran nem lépnének fel kellő eréllyel, rettenetes össze-visszaság lenne urrá a gyülekezeti munkában.

Engedje meg, hogy felajánlását ilyen szempont alatt bíráljam el. A radikális türelmetlenségnek kellő alázattal kell párosulnia, mert az önfejűség nagyobb ártalmára lehet az eredményes munkának, mint hasznára. Hogy ki milyen munkára hivatott, azt önmaga érzi legjobban. De kell annyira alázatosnak lennie, hogy a gyülekezet felelős vezetőjének elbírálására bízsa, hogy felajánlott szolgálatkészségével hol és milyen módon illeszkedik be a gyülekezet munkájába. Ha ennek az elbírálásnak nem hajlandó magát alávetni, könnyen azt a gyanút kelti, hogy saját személyét és teljesítményének értékét túlbecsüli. A Szentírás munkásainál megfigyelhetjük, hogy a megbízás és elhívás elfogadásától saját kicsinységük megállapításával mindig vonakodnak és ha nem küldik őket, nem mennek. Itt a különbség az apostol és a stréber között. Az egyik akkor sem akar menni, ha küldik, a másik akkor is tolakodik, ha senki nem hívja. A Szentírás nagyon óv mindnyájunkat attól a téves önbizalomtól, amellyel magunkat alkalmassá nyilvánítjuk a munkára. Nem mi döntünk arról, hogy az alkalmasság mikor kezdődik és mikor végződik. Isten megakadályozhatja munkánkat, ha alkalmatlanok vagyunk, de ha alkalmasak vagyunk, azt feltétlenül tudunkra adja. Ha tehát ezidőszert saját elgondolása szerint a munkában megbízást nem nyer, legyen alázatos és Istennek mások által nyilvánított döntéséhez igyekezzék alkalmazkodni. Indokolatlan haragjával megerősíti azon feltevésünket, hogy bármennyire ég a munkavágytól, még várnia kell, míg alkalmassátétele Istentől egészen meglőrténik. Ne higgye, hogy várakozása állapotjában az anyaszentegyház munkája megáll; Isten munkája nincs egy személyhez kötve, Ő még kövekből is támaszthat magának munkásokat. Higgye el, hogy így van és legyen türelmes!

„Minden vallás jó...” Szokták mondani a langymeleg emberek, csak a kárvallás rossz. Ezzel az ócska védelemmel igyekszik takarózni, amíg az egyházunkból érdekből való kitérés szándékát igazolni akarja. Nehéz anyagi és lelki helyzetét értem, de megérteni és elhatározását elfogadni semmiképpen sem tudom. Vallását sem nyereségből, sem félelemből megtagadnia nem szabad. Félt anyagi helyzete reménytelensége miatt és kényeret remél. Hát egyetlen, aki anyagi nehézségekkel küzd? Félt a feje fölött gyorsan tovaröppenő évektől és fiatalságának kivánságait így akarja biztosan kielégíteni. Hát egyetlen, akinek a lemondás jutott osztályrészül? És, hogy mindezt megnyerje, képes hitét és lelke nyugalmát bérül fizetni? Elhatározását tett még nem követte. A napokban egy nagyon szomorú, megtört lélek keresett fel. Egy évvel ezelőtt hasonló helyzetben nem volt elég erős, érdekből hitet cserélt. Sírva panaszkolta, hogy azóta nincs egy csepp nyugalma. Szeretném, ha minden habozó lélek végső lépése előtt egy ilyen bűnhődő lélekkel találkozna, tettének oly iszonyatos mélysége tárulna elé, melyen áttörni sem bátorsága, sem ereje nem lenne. Üzenetem fákllya a verem előtt, mely lelke előtt tátong. Szeretem, és kérem magát: bele ne lépjen.

KERESZTYÉN KRITIKA

Egyházunk közszelleme.

Ha egyetlen szóval kellene mai egyházi közszellemünket jellemezni, azt mondanám, hogy *szétszóródott*. Ennek pedig az a magyarázata, hogy általánosságban sokkal inkább figyelünk a világ folytonosan változó jelenségeire, mint az egyházat szüntelenül és döntő módon meghatározó Evangéliumra. Az Evangéliumra pedig azért nem figyelünk, mert nem abban látjuk egyházunk megmaradásának és fejlődésének titkát. Igazán megdöbbentő, hogy mennyi aprócseprő kérdés, tőlünk mennyire messzire fekvő és befolyásunkkal soha el nem érhető munka kerül elő beszélgetéseink során, mialatt a legégetőbb egyházi életkérdések egészen mellékesekké válnak számunkra. Az egyházi életben pedig úgy az egyéni, mint a közfigyelemnek a leghatározottabban kell Krisztusra és az ő Evangéliumára irányulnia, mert ellenkező esetben nemcsak az egyház közfigyelme, hanem egész élete szétszóródik. Ma pedig nem olyan időköt élünk, hogy ezt megtehesse. Nem győzzük eleget hangsúlyozni, hogy ma az egyház nagy erőösszeszedésének az ideje van és bennünket semmi nem téríthet el Isten Igéjének attól a biztos vonalától, amelyet olyan világosan tárt fel egyházunk előtt Isten.

A szétszóródottság erkölcsi következménye a *bizalmatlanság*. Mivel mi magunk is feladtuk az Igére való komoly odafigyelést, azt gondoljuk, hogy a másik is éppen úgy csak a saját maga életének szűk körét nézi, mint magunk. Nem érdekelnek az igazi, nagy egyházi kérdések, mert nincsen biztos és élő hitünk Istenben, nem bízunk benne és így nem merünk bízni egymásban sem.

Ez a bizalmatlanság szétmálasztja a meglevő munkakereteket, feloldja a személyes kapcsolatokat és magános életre kárhoztat bennünket, éppen akkor, amikor a legnagyobb szükség volna a minél erősebb keresztyén közösségre.

Figyelmünk szétszóródottságából és bizalmatlanságunkból következik az a nagy *tétlen álmoság*, amely úgy megüli a lelkünket és munkánkat. Legyen minden úgy, ahogy éppen folyik, minket semmi ki nem zökkent szörnyű tespedésünkből. Minden kezdeményezést mástól várunk, de minden mástól induló kezdeményezést teljes bizalmatlansággal, nyegle kézlegyintéssel intézünk el: nem érdemes!

Ha éppen arról van szó, nagyon szépen meg tudjuk magyarázni, hogy mindez miért van így, mi ennek a közhangulatnak a belső és külső oka. És éppen ez a legveszedelmesebb a mai közhangulatban: *mindenbe belenyugsunk és mindenbe beletörődünk*.

Ez a magatartás általában, mindenkor ve-

szedelmes jelenség az egyházak életében. Különösen veszedelmes pedig ma és éppen nálunk. Ma minden egyház és minden szellemi mozgalom a legéberebben vigyáz a maga sajátos szellemi tartalmára, a legszervezettebben szolgálja a rábizott életérdeket. Világszerte látjuk, hogy nagy történelmi bizalmatlanságok szűnnek meg és új kapcsolatok, szövetségek vannak kialakulóban. A világ fiainak akcióképessége fokozottabb, mint valaha. Ilyen időkben egész más közszellemmel kell felelni a felénk törő hatásokra. Közszellemünk kialakulásának megmagyarázása és elmagyarázása helyett, amivel csak saját lustaságunkat akarjuk elfedezni, mi magunk legyünk személyileg egy új, igazi református közszellem kiinduló pontja. Szolgálatunk kis körében küzdünk ez ellen a veszedelmes álmos közszellem ellen és szolgálatunk kis körén tulra is hassunk ébresztőleg. — *δ.*

Irodalom és Művészet

Werfel Ferenc: Halljátok az Igét.

Budapest, Athenaeum, 537. l.

Az író másik művében „Musa Dagh negyven napjában már bebizonyította, hogy irását érdemes olvasni. Ebben a könyvében Jeremiás próféta életét írja le. Bár nem merem állítani, hogy nincs még egy ilyen irodalmi mű, melyből Isten akaratának emberileg teljesen soha meg nem érthető valóságát ilyen megdöbbentő közelségben érezhetnők, mint ebben a könyben. Azt hiszem a dialektikai theologia lényegét irodalmi formában eddig még senki sem tudta úgy közelíteni a nagyközönséghez.

A könyv címe tulajdonképpen ez is lehetne: *Isten akaratának uralma alatt. Elsősorban Isten akaratát s csak azután az egyén, a közösség és társadalom vágya, kívánsága.* Az egész hatalmas munkán ez vonul keresztül s ez egy olyan egységet ad a könyv szerkezetének, melyet ritkán lehet találni hasonló életrajzokban.

Az Ebijathar nemzetségéből származó Jeremiás-könyvünk, „Jirmijah“-nak írja, gyermekkorától kezdve hallja az elhívás parancsát. Nem akar engedelmessé válni. Futni szeretne, menekülni az Úr elől, mintha sejtene: micsoda rettenetes, de egyuttal páratlanul nagy dolog Isten akaratát hirdetni. A testi gyávaság elborzasztja, lelkének tisztasága azonban megérteti vele: nincs menekülés, az Úr elől nem lehet elfutni. És mikor már kimondta a szörnyű, de mégis megnyugvást okozó szavakat: „Szólj Uram, mert hallja a te szolgád”, — tudja, hogy saját élete már nem az övé, afelett az Örökkévaló rendelkezik. Ettől fogva állandóan az Úr akaratát szeretné cselekedni. De csakhamar rájön, hogy ez az akarat egészen más, alapjában más, mint ahogy azt ő elképzei. Megdöbbentően érzi: mennyire nem lehet ezt az akaratot előre kiszámítani. Az Úr akkor szól hozzá, mikor akar, nem pedig akkor, mikor azt Jeremiás szeretné. Napról-napra jobban meglátja: mekkora mérhetetlen szakadék van az ember és Isten között. Az ember szeretné a maga elképzelései szerint tisztelni az Urat s magyarázni az Ő akaratát. Isten ezt nem tűri. S ha az ember tulságosan bizonyos abban, amit Isten akaratának tart, az Örökkévaló megmutatja: mennyire mások az Ő gondolatai.

Jeremiás engedelmessé válik az Úr akaratának s elindul a prófétai hivatásra. Saját egyéni élete ezzel befejeződik. Testvérei, apja, nemzetsége meggyűlölik s

egyenesen életére törnek. Csak anyja érti meg, hogy legkisebb fiának nem volt más választása, engedelmessékednie kellett mindenek Urának. És megy, jár, kel, végig az országon, rémületlőt látult szemel valósággal isszák az akkori nép mindennapi életének jellemző epizódjait. Megismeri az elnyomottak szenvedéseit, látja az előkelő nagyurak, fejedelmek bűneit s megborzad azon a gondolon: vajjon miféle büntetéssel sújtja népet az Ur, kinek törvényeit ennyire félredobták? A vándorút végén újra hallja az Ur hangját: „Menj és add hirül nyilvánosan Jeruzsálem lakóinak, amit üzenek általad.”

Ettől a pillanattól kezdve Jeremiás élete összeforrik a zsidó nép történetével. A templomban ostromozza a közéletet, azokat, akiknek házuk tele van bűnökkel s ezek által meggazdagodtak. „Örülnek a gonoszoknak. Az igazságot megtörik. Az árvának gondját nem viselik és a szegényeket kifosztják.” A kemény feddő beszéd híre elhatol a királyig. Jósias király érte küld s maga mellé veszi. Politikai terveinek kimenetelét szeretné tőle megtudni. Háborút tervez Egyiptom ellen s harci dicsőségre áhítozik. Biztos Isten segítségével, mert ő állította vissza hivatalosan az isteni törvények tisztelétét s ezért azt hiszi: Isten nem hagyhatja őt cserben. De Jeremiás hiába fohászodik Jehovához; az Ur néma marad. Nem ad feleletet s a régi látomásokra támaszkodó Jósias király, biztos lévén győzelmében, megtámadja a faraót. Am seregét leverik, ő maga meg halálosan megsebesül. Testileg, lelkileg. Hát ezért volt ő olyan istentéllő király; jobb és kegyesebb, mint bármelyik elődje? Miért hagyta most el az Ur? Halál-tusájában Jeremiás sem tudja vigasztalni. Sőt a király halála után a próféta is úgy érzi: csalódott az Urban. Ezért elhatározza, hogy elmenekül előle. Egyiptomba megy s ott Jósias gyermekeit neveli. Végleg szakítani akar a prófetasággal s házasságra készül. De menyasszonya meghal s Jeremiás újra a kétségbeesés mélysegeibe száll. S akkor megszólal az Ur hangja és véget vet az utolsó lázadásnak. A próféta többé már nem menekül. Mindent vállal az Ur ügyéért. Visszamegy Jeruzsálembe, hol a vérszomjas Jójáchim sajátkezüleg végzi ki Urijah prófétát s az Ur akaratának minden igaz hirdetőjére százszoros halál leselkedik. Jeremiás megfoghatatlan vakmerőséggel áll fel a szemeláltára meggyilkolt Urijah helyére. Elfogják, megkorbácsolják, halgatásra kényszerítik. Mindhiába. Mikor hallja magában az Ur hangját, újra hirdeti az ítéletet, majd a rémületlőt megdermed királynak szemébe vágja Isten szörnyű üzenetét. Alakja mind zordonabb — de ugyanakkor mind emberibb lesz: folyton érzi magában a kettősséget: a gyenge, nyomorult ember és az Isten akaratának halálharszánt hirdetőjét. Jójáchim halála után Nabukadnezár az ő tanácsára nevezi ki Jóstias fiát, Cidhijaht (Sedekiás) új uralkodónak. Mindenki azt hiszi: most valóban az Ur akaratát szerint kormányozzák majd a népet, hiszen Cidhijah Jeremiás szeretett tanítványa volt, aki mindent mesterének köszönhet. A próféta azonban tudja, hogy nehéz az Ur igazi akaratát szerint uralkodni. Mintegy előre látja Cidhijah tragikumát: amilyen mértékben növekedik uralkodói hatalma, olyan mértékben távolodik el Isten akaratától és az ezt hirdető prófétától.

Jeremiás hirdeti, hogy az Ur akaratát Nabukadnezár uralma alá helyezte őket. A király szabadulni akar a babiloni királytól s szövetséget köt a szomszédos kis országok uralkodóival. De mikor tette kerül a sor, valamennyien cserbehagyják a kis Judát s a legnagyobb szövetséges, Egyiptom egyenesen megegyezik a káldeusokkal a zsidók rovására. Most már a király is látja Jeremiásnak igazát s elhatározza, hogy végrehajtja azt a nehéz mózesi paiancsot, mely a zsidó rabszolgák hét-évenkénti felszabadítását rendeli el. A nagyjelentőségű társadalmi törvényt valóban végrehajtja. De az előkelők, a fejedelmek, a király legközelebbi munkatársai összebeszéltek és a királyt az „ösi rend” visszaállítására kényszerítették. Kifejtették, hogy a királyi hatalom nagysága akkor tartós, ha az alacsony népet fékentart-

ják és nem engedik szabadjára. Ez a szabadság megromtaná a legelőkelőbb nemzetségházak és nagybirtokosok uralmát. „Isten a templomba való, a király maradjon a trónján”. Jeremiást egészen letörte, majd izzó haraggal töltötte meg ez a jelenség, hogy egykori tanítványa ennyire csak a körülötte lévő hatalmasok, földbirtokosok szavára halgat, nem pedig az Ur világos parancsára. Nem is akart többé a királyhoz menni. Mikor pedig elment és Isten üzenetét szemébe mondta Cidkijahnak, az egyik zsidó előkelőség a prófétahoz vágott egy nagy gyertyatartót. Jeremiás hónapokig élet-halál között lebegett. Az Ur megtartotta, mert még sokszor hirdetni kellett az Ő akaratát. Mikor már Jeruzsálem elpusztult s a királyt megvakítva elhurcolták össze előkelő embereivel együtt, Jeremiás úgy érezte: nem tud már otthon maradni. Menni akar a fogságba-hurcoltakkal, hogy azokat vigasztalja. De az Ur visszaküldi őt a maradékhoz. S a próféta életének utolsó megrázó jelenetében bemegy a felégetett jeruzsálemi templom romjai közé, hogy feleletet keressen: miért küldte őt az Ur erre a nehéz feladatra, ha az ő munkájának semmi értelme sincs? Miért cselekedte az Ur ezt a szörnyű pusztulást? És az ellenséges katonák által széttört tízparancsolati táblák egy ködbrabja akad kezébe, melyen ez a két szó van, „*hogy élj*”.

Isten azért bocsát ítéletet, halált a kiválasztottakra, hogy éljenek, hogy túléljék a halált, mely nem más, mint rosta. Ezt az ígéretet viszi magával Jeremiás.

E gondolatmeneten keresztül mutatja meg Werfel Jeremiás alakját s rajta keresztül Isten akaratának csodálatos valóságát. Minden keresztény ember megrendülve fogja olvasni könyvét, mely sok helyen valósággal él és beszél.

B. S.

Folyóirat-szemle.

Szerkesztőségünk elhatározta, hogy ezentúl minden számban adunk legalább egy hasábnyi folyóirat-szemlét, hogy ezáltal megismertessük olvasóinkat a bennünket érdeklő folyóiratokkal és közkinccsá tegyük azok legfontosabb mondanivalóit.

Protestáns Szemle. Szeptember—októberi száma vezető helyen közli *Makkai Sándor*, március óta a lap főszerkesztőjének, *A mi családunk* c. előadását. Az előadás a magyar reformátusok debreceni világgyűlésén hangzott el. A közös múlt, az evangéliumi kereszténység szolgálata, a közös szenvedés az örökkévaló lelki alap, amely összekapcsolja Krisztus református magyarjait. Ebből az alapból következik a közös küldetése is: nemcsak a magyar népnek, de a vele kapcsolatba kerülő minden népnek hirdetni az evangéliumot. Ez a hivatás tudja ezt a családot feuillelni az élet megsemmisítéssel fenyegető tényein és tudja megtartani az idők minden zivatarával szemben. — *Thuróczy Zoltán: Egyházi középtskoldink* c. cikkén keresztül megtudjuk, hogy a magyar ref. egyháznak is milyen súlyos iskola-harcot kell folytatnia a magyar állammal szemben, hogy ezekben az iskolákban is milyen nehéz az igazi ref. szellemet biztosítani. Az iskoláknak egyedül az igazi ref. szellem öntudatos ápolása ad létjogosultságot. — *Révész Imre: Kazinczy és a kálvinista Róma* c. tanulmánya a református közérdeklődés központjában álló Debrecen gúnynevének kialakulásával, Kazinczyval való kapcsolattal és díszítőjelzővé való átalakulásával foglalkozik. — *Sodó Béla: A debreceni református kollégium* c. jubileumi megemlékezése a kollégium szellemének alakulásával, egyházi és kulturális jelentőségével ismert meg. Három irodalmi kérdésekkel foglalkozó tanulmány egészíti ki a lap cikkanyagát. — A könyvismertetések közül meg kell említenünk *Zsigmond Ferenc: A debreceni ref. kollégium története 1538(?)—1938.* c. nagy munka *Incze Gábor* által írt ismertetését. Arról is tudósít a szemle, hogy *Tisza István* képviselőházi beszédeinek III—IV. kötete is megjelent. Megdöbbenő tényekről vonja le a leplet *Csabai István* Oskar Schürer—Erich Wiese: *Deutsche Kunst in der Zips*, 1938. c. német könyvről írt recenziója. A könyv a felvidéki ú. n. cipszer kultúra ismertetése során világosan kifejti, hogy az egész Fel-

vidék városi kultúrája kizárólag a kelet felé nyomuló német szellemi birodalom alkotása. A jelzett mű semmi jelentőséget sem tulajdonít az illető vidéken folyt magyar kulturális munkának. — *Szllády Zoltán* a legújabb nyelvtisztaságért küzdő könyvet, *Haldsz Gyula: Édes anyanyelvünk* c. „Nyugat” kiadásában megjelent népszerűsítő munkáját ismerteti.

Evangelikus Élet címen immár harmadik éve jelenik meg a barcasági evangélikus fiatal lelkészek eleve-nen szerkesztett, mindenre kitékintő gyülekezeti hetilapja. Az idei 32. számot *Járosi Andor* bibliai elmélkedése vezeti be, majd szemünkbe ötlük az öt fiatal lelkész aláírásával ellátott, egyházkerületi közgyűléshez intézett előterjesztés. Ebben az előterjesztésben a fiatal lelkészek arra kéri az egyház legmagasabb kormányzó testületét, 1. hogy az egyházi vezetőség találja módját az egyház belmissziói munkája előtt álló hivatalos akadályok elhárításának; 2. mondja ki a vasárnapi iskolák egységes megszervezését, válasszon egy egyházkerületi belmissziói előadót, aki vezesse a megalapítandó vasárnapi iskolai szövetséget; 3. mondja ki a közgyűlés az ifjúsági keresztyén egyesületek szövetségének megszervezését; 4. az egységesítendő szabályzat alapján alkossák meg a Nőegyletek Szövetségét; 5. támogassa az egyházkerület az egyházi sajtót; 6. az egyházkerület egész belmissziói munkájának összefogására alakítsák meg az egyházkerületi Luther Szövetséget; 7. kapcsolódják bele az egyház a világprotestánsizmus életébe és munkájába; 8. tegye az egész kerületre nézve általánossá a brassói esperesség területén működő Gyámintézetet, Temetkezési Segély-Egyletet és Lelkeszi Segély-Egyletet; végül 9. vezesse be az egyházkerület az egységes istentiszteleti rendet. A főbb vonásaiban vázolt előterjesztést *Gillich Fülöp, Mátyás Béla, Kiss Béla, Raduch György és Antal Márton* írta alá. Az előterjesztést olvasva, meglepetve látjuk, hogy az abban megvalósításra ajánlottak már milyen régen megvalósultak a mi egyházunkban. Egyedül talán az egyházi sajtó kérdése az, amely vele való alaposabb foglalkozást igényel, de ennek a kérdésnek a megoldására is kiküldetelt az egyházkerületi bizottság. Nagy örömmel üdvözöljük a fiatal lelkészek megmozdulását. Ez a kis munkaközösség megmutatja, hogy miképpen kell az egy vidékhez tartozó lelkészeknek együttműködniük. *L. D.*

A világnak pásztorokra van szüksége. A budapesti Ref. Theológiai Akadémia szept. 22-én tartotta V. évnyitó ünnepélyét. Bibliát olvasott és imádkozott: dr. Kovács J. István professzor. „A gyakorlati egyházi élet és a theológiai főiskola” címen megnyitót mondott dr. Budai Gergely akadémiai igazgató. A budapesti theológiai főiskolát három főtényező alkotja — mondotta — a gyülekezet, a theologia professzorai és a hallgatók. Ennek a három tényezőnek együtt kell élnie és dolgoznia. A református Theologia nem élhet függetlenül az egyházi életől. A theologia nem pótolja a kegyes lelkek áldott szolgálatát, de a lelkipásztoroknak a theológián eltöltött négy év után is kell érdeklődniük a theologia iránt és éppen ezért kell megszervezni a lelkésztozábbképző kurzusokat. Az új hallgatók fogadalmatétele és ünnepélyes felvétele, valamint Borsos Sándor szénior beiktatása után Bakó László szegedi lelkész mondott üdvözlőbeszédét a húsz évvel ezelőtt végzett lelkipásztorok nevében és felajánlott 650 pengőt egy szegény theologus tanulmányi költségének fedezésére. Dr. Ravasz László püspök mondott záróbeszédét. Beszédében összefoglalta az ünnepély tanulságait. Minden életpálya — mondotta — két orcát mutat, egyrészt foglalkozás, másrészt hivatás. Vannak életpályák, ahol a foglalkozás hozta létre a döntést, mert kenyér kellett, élni kellett, munka kellett. Vannak életpályák, ahol a hivatás döntő. Ez utóbbi a lelkipásztori pálya. Minél hívebb és teljesebb egy lelkipásztornak a hivatásbeli élete, annál függetlenebbé válik a kenyérnek, a ruhának, a földnek a gondjaitól. Ez csak fele ajándék, a másik ajándék az, hogy annál inkább megkapja a kenyeret, a ruhát, a földet, a tápláló hálás szeretetet. Az elhívott ember

tudja, hogy helye van, hogy szükség van rá. A hivatás arra van fundálva, hogy Istennek van egy nyája és ennek a nyájnak pásztor kell. Ennek a világnak pásztorra van szüksége, emberekre, akik arra teszik fel az életüket, hogy más ember számára világosság legyenek, más embereknek utat mutassanak, más embereket megátvezessenek szakadékokon, más emberek csendes álma felett virrasszanak, más emberekből álló kis sereget hazavezessenek, vigasztaló vesszőjüket és botjukat letegyék a nagy és áldott Gazda küszöbére. Ezt a pásztori szolgálatot vállalni kell minden körülmények között. A lelkipásztori nemzedék munkája, feladata különösképpen ez: pásztornak lenni misszió árán, missziót üzni, hogy mindig pásztorok lehessenek, mert az Igének is ez a két arca van, pásztorolni és gyűjteni, hálót és teregetőt vessző, hívogatás és vezetés az Evangélium.

Révész Imre dr. tiszántúli püspök tájékoztató üzenetet küldött püspöki tisztével kapcsolatban egyházkerületéhez. Üzenetéből kiemeljük a következő részeket:

„Az evangéliumi püspök feladatai közül legfontosabbaknak a név etimológiájának és a dolog lényegének megfelelően, azokat tartom, amelyeket érvényben álló I. t. c. 129. §-a a „felvigyázás” szóval jelöl meg s amelyekkel természetesen legszorosabban kapcsolódnak az ugyanott „felügyelés”, „irányítás”, „látogatás”, „jelentés” szavakkal körvonalozott feladatok is. Ehhez képest minden egyéb törvényes feladatkörömnök a gyarlóságomtól telhető leghűségesebb betöltése mellett is, a legfőbb hangsúlyt erre az újszövetségi értelemben vett, kifejezetten „episcopális” tevékenységre kívánom helyezni.

Az én törekvésem inkább az, hogy évről évre a kerület minél több egyházközösségében és iskolájában minél hosszabb időt eltöltsék, minél behatósabb igehirdetést végezzenek, életüket minél közelebről és minél inkább a mindennapi valóság színében megemélteljem, lelkipásztor, tanár, tanító és presbiter testvéreimmel s egyéb lelkészi és nem lelkészi vezetőkkel és hivatalosokkal a helyszínen minél közvetlenebbül érintkezzem. A gyülekezetekbe és iskolákba való kiszállásaimnál egyszersmindenkorra mellőzni kérek minden néven nevezendő szokványos ünnepélyességet.”

A Tiszáninneni Ref. Egyházkerület tizenöt új segédlelkészét ünnepélyesen kibocsátotta az igehirdetői szolgálatra Farkas István püspök a városi templomban szeptember 14-én tartott istentisztelet keretében. Dr. Enyedy Andor egyházker. főjegyző imája, Vályi József fiúiskolai szénior igehirdetése és dr. Zsiros József theol. igazgató jelentése után Farkas István püspök mondotta el kibocsátási beszédét. Nem úgy van már, mint volt régen — úgymond, — nem várnak titeket boldog szállások, fehérre meszelt parochiák káplántanyái... Kedves fiaim... Vigyázzatok, hogy kísértésbe ne jussatok. Istennek az Ő általa elválasztott kedves szolgálóra nemcsak a parochiákon van szüksége! Nem oda megyünk, ahová szeretnénk, hanem ott kell élnünk, ahova minket Isten maga állít. Így is van ez jól, s jó tudni azt, hogy nem az őrtálló hely teszi boldoggá az embert, hanem az Istennek felajánlott szív és élet.

Szerkesztésért felelős: DR. TAVASZY SÁNDOR.

„Grafica” könyvnyomda. Cluj, Calea Marechal Foch 38

Bun de imprimat.